

Seminarska naloga v okviru izobraževanja za varuha gorske narave PZS

Naravne vrednote Slovenije

Mentor: Dušan Klenovšek, prof. bio. in kem.

Kandidata za varuha gorske narave:

Marko Milešič Šerdoner (PD Šoštanj) in Lučka Tovornik (PD Šoštanj)

Velenje, avgust 2022

Prolog

Z zanimanjem sem med izobraževanjem za Varuha gorske narave prisluhnil tematiki o Triglavskem narodnem parku in drugih parkih v Sloveniji ter varstvenih območjih in režimih. V dosedanjem življenju sem prepotoval kar nekaj sveta, pri čemer je bila rdeča nit ravno narava, tudi v Sloveniji sem kot popotnik (ogled turističnih znamenitosti), še bolj pa kot planinec (prehodil sem tako Slovensko planinsko pot oz. transverzalo kot njeno razširjeno različico), potapljač in ljubitelj adrenalinskih različic (rafting, kajak, kanu, canyoning, jadranje) zelo neposredno izkusil vso naravno pestrost naše dežele, pri čemer sem pokukal tudi v nekaj naših jam. Odločitev je bila torej na dlani – **naravne vrednote Slovenije**, saj sem želel izvedeti še več o njih.

K izobraževanju za VGN sva pristopila skupaj z Lučko Tovornik, ki se mi je pri izdelavi seminarske naloge pridružila, naj pa se ob tej priliki **oba zahvaliva našemu planinskemu društvu (PD Šoštanj)**, ki nama je omogočilo udeležbo na tem tečaju.

Seznam slovenskih naravnih vrednot je izredno obsežen in namen seminarske naloge je bil le okvirno zajeti to področje, tako da v njej ni slavospeva vsem našim parkom, ki so naravna vrednota sami po sebi, ob dejstvu, da zajemajo še mnogo manjših naravnih vrednot, niti ni prečudovitih slik že omenjenega. Vse to lahko na lastne oči vidimo sami, če se potrudimo z obiskom, cel kup kakovostne literature in propagandnih tiskovin ter neizogibnega Mr. Google-a pa nas zlahka vzpodbudi, da jim gremo naproti znova in znova.

Z izkušnjami človek pridobi tudi debelo kožo, a nikakor se ne morem navaditi, da taisti človek tako nemarno ravna s svojo okolico. Ne razumem, da je marsikomu že pri izstopu iz avtomobila v naravo prvo dejanje pokaditi cigaret in zalučati ogorek v isto naravo, ki jo mnogi tako radi občudujemo. In to je zgolj kamenček od mnogih nemarnosti, ki si jih človek dovoli poleg hrupa, strupov ipd.. Včasih koga opomnim, zaleže najbrž bolj malo, hipna zadrega in gremo naprej. Brez resnega omejevanja človekovih "megapравic" napram biotopom, vključno z udarcem po žepu, kar edino zaleže, in strožjim nadzorom nad naravnimi vrednotami sam ne vidim svetlejše prihodnosti za človekovo sožitje z naravo. In vedno znova mi prihaja na misel indijanski pregovor, da nismo narave dobili v dar od naših dedov, pač pa smo si jo sposodili od naših vnukov. Hvala vsem, ki ste del varovanja tako gorske kot narave nasploh, upam, da nas bo vedno več (ne zgolj na papirju, pač pa z dejanji) in da se učinkovito zoperstavimo vsem kršilcem za dobrobit vseh naravnih vrednot. **NARAVNIH VREDNOT !**

Marko Milešič Šerdoner

Kazalo

1 Naravne vrednote	4
2 Zakon o ohranjanju narave	7
3 Uredba o zvrsteh naravnih vrednot	14
4 Register naravnih vrednot.....	17
5 Varovana območja narave	20
6 Povzetek o varstvu in vrednotenju narave.....	24

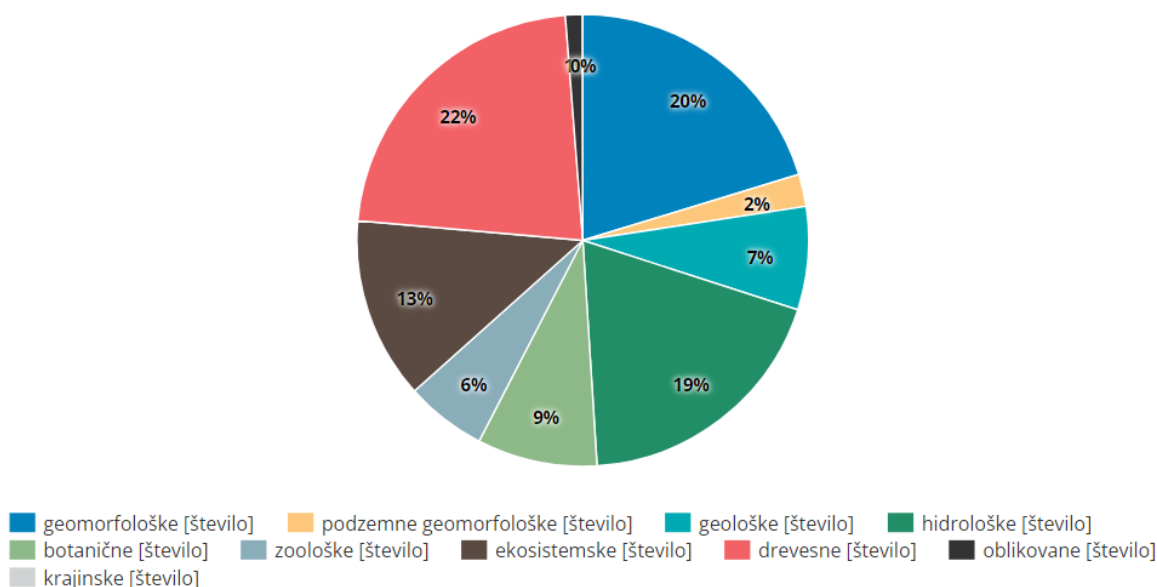
1 Naravne vrednote

<http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/naravne-vrednote-5> (5.8.2022)

Naravne vrednote (NV) obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije. Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. To so geološki pojavi, minerali in fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemski kraški pojavi, podzemne jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava.

Državnega pomena so tiste naravne vrednote, ki imajo mednarodni ali velik narodni pomen in za katere je pristojna država. Preostale so lokalnega pomena in jih varuje lokalna skupnost. Vse naravne vrednote v zavarovanih območjih, ki jih je ustanovila država, so državnega pomena. Prav tako so državnega pomena tudi vse podzemne jame, ki jim je bil podeljen status podzemeljske geomorfološke naravne vrednote.

Slika NV04-1: Delež pojavljanja posameznih zvrsti naravnih enot

Viri: Register naravnih vrednot, Agencija RS za okolje, 2021 (18. 05. 2021)

Slika ARSO iz leta 2021 prikazuje 10 posameznih zvrsti naravnih vrednot, po katerih so razvrščene vse naše naravne vrednote iz registra NV, ki je razdeljen v dve skupini. Prva zajema naravne vrednote brez jam (z redkimi izjemami), druga skupina NV pa so zgolj jame. Podrobneje bomo spregovorili o registru kasneje, ob tem je pa potrebno povedati, da NV zajemajo vse, kar je naša naravna

dediščina, torej tudi naše parke, ki pa se v samem registru NV ne pojavljajo samostojno kot celota, pač pa so v njem v navezi z zvrstmi posameznih NV, ki so v posameznem parku. Tako pri Triglavu ni govora o TNP, pač pa je v registru kot NV pod ident. št. 1015 podano ime NV: Triglav, kratek opis NV (Vršna piramida Triglava, najvišjega vrha Julijskih Alp in Slovenije, nahajališče triasnih grebenskih fosilov) ter posamezna zvrst ali več njih, ki so osnova ene ali več posebnosti, zaradi katerih ta NV sodi mednje (v tem primeru so to posebnosti iz geomorfološke, geološke in pa botanične zvrsti).

Iz zgornje slike in spodnje tabele (zajeti so le podatki iz prve skupine registra NV brez jam) razberemo, da je posamezen **delež naravnih vrednot naslednji: 22% oz. 1813 je drevesnih NV, sledijo geomorfološke (površinske) z 20% (1644), hidrološke z 19% (1542), ekosistemske s 13% (1055), botanične z 9% (696), geološke s 7% (598), zoološke s 6% (469), podzemne-geomorfološke z 2% (188), oblikovanih NV je 1% (100), krajinskih pa ni zabeleženih.**

	geomorfološke [število]	podzemne geomorfološke [število]	geološke [število]	hidrološke [število]	botanične [število]	zoološke [število]	ekosistemske [število]	drevesne [število]
2021	1644	188	598	1542	696	469	1055	1813

	oblikovane [število]	krajinske [število]	nežive (geomorfološke, hidrološke) razen jame [število]	geološke, zoološke, ekosistemske ipd.) [število]
2021	100	0	3972	4133

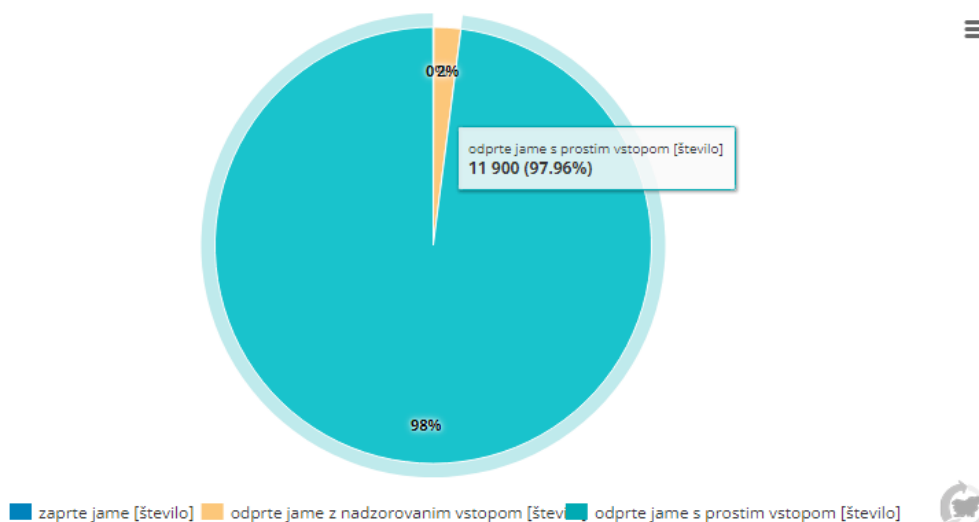
	nežive (geomorfološke, geološke, hidrološke) razen jame [%]	žive (botanične, zoološke, ekosistemske ipd.) [%]
2021	49	51

Iz tabele je še razvidno, da je vanjo zajetih 8.105 NV (brez jam), od tega je neživih (GEOMORF, GEOL in HIDR) 49%, živih (BOT, ZOOL, EKOS, DREV in ONV) pa 51%.

S predpisom je vsaki od jam določen tudi eden od treh varstvenih režimov glede vstopa. Jame se po režimu vstopa delijo na zaprte jame, v katerih je naravno

jamsko okolje tako ranljivo, da bi ga lahko poškodoval ali ogrozil vsak vstop oseb v jamo, odprte jame z nadzorovanim vstopom, v katerih je naravno jamsko okolje tako ranljivo, da bi ga lahko poškodoval ali ogrozil vsak nenadzorovan vstop oseb v jamo, in odprte jame s prostim vstopom, ki jih nenadzorovan vstop oseb ob upoštevanju splošnega varstvenega režima ne more poškodovati.

Slika NV04-2: Varstveni režim glede vstopa v jamo

Viri: Register naravnih vrednot, Agencija RS za okolje, 2021 (18. 05. 2021)

Prikaži podatke ^

	zaprte jame [število]	odprte jame z nadzorovanim vstopom [število]	odprte jame s prostim vstopom [število]	zaprte jame [%]	odprte jame z nadzorovanim vstopom [%]	odprte jame s prostim vstopom [%]
2021	6	242	11900	0,05	1,99	97,96

Kot lahko razberemo iz zgornje slike ARSO iz leta 2021, je bilo v register NV zajetih 11.900 odprtih jam s prostim vstopom (97,96%), 242 odprtih jam z nadzorovanim vstopom (1,99%) in 6 zaprtih jam (0,05%).

Status naravne vrednote ima 17.431 vrednih delov narave, od tega 5283 naravnih vrednot in 12148 podzemnih jam (sodeč po podatkih iz zgornjih slik/tabel brez krajinskih NV: op. pisca sem. nal.). Vse podzemne jame so državnega pomena, med ostalimi naravnimi vrednotami pa jih je 1972 (37,33 %) državnega pomena in 3311 (62,67 %) lokalnega pomena. Državnega pomena so ne glede na strokovna merila vse naravne vrednote znotraj zavarovanih območij, ki jih je ustanovila država, zaradi zagotavljanja enotnega upravljanja.

Gostota naravnih vrednot za celo Slovenijo znaša 0,261 na km², oziroma ena naravna vrednota na 3,837 km². Med naravnimi vrednotami je 2660 objektov

(50,35 %), ki so v prostoru prikazani kot točke, 2623 (49,65 %) pa kot poligon. Skupna površina vseh poligonov znaša 2471,78 km², kar znaša 12,07 % površine z morjem oziroma 2469,36 km², kar je 12,18 % kopne površine države. Prevladujejo manjši poligoni, saj jih je večjih od 1 km² le 344. Površinsko največji sta geomorfološki naravni vrednoti planota Pokljuka in planota Jelovica, sledijo pa narivna struktura Nanos in Kraški rob.

S spremembo pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot leta 2019 je bilo 12148 jamam podeljen status podzemske geomorfološke naravne vrednote državnega pomena. To pomeni, da znaša gostota jam - naravnih vrednot 0,599 jame na km², oziroma ena jama na 1,669 km². V idealnem primeru bi imelo vseh 248 zaprtih jam in odprtih jam z nadzorovanim vstopom na vhodu vrata, kar bi v povezavi s podelitvijo skrbništva zagotavljalo dejanski nadzor jame. Trenutno je z vrati opremljenih 106 jam, 22 jam je opredeljenih kot turističnih. Evidentiranih je tudi 88 jam grobišč. Čeprav ni sistematično zbranih podatkov o onesnaženosti jam za celotno Slovenijo, lahko na podlagi podatkov ocenimo, da je v nižinskih kraških območjih onesnaženih med 15 in 20 % jam.

Na naravnih vrednotah se lahko posegi in dejavnosti izvajajo le, če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti, pa tudi v tem primeru jih je treba opravljati tako, da se naravna vrednota ne uniči in da se ne spreminjajo tiste lastnosti, zaradi katerih je bil del narave spoznan za naravno vrednoto. Na tej se praviloma ohranja obstoječa raba, možna pa je tudi takšna sonaravna raba, ki ne ogroža obstoja naravne vrednote in ne ovira njenega varstva. Naravno vrednoto in neposredno okolico se po predpisanem postopku lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno. Vrednote, razvrščene po pomenu na vrednote državnega in lokalnega pomena, lahko nato država ali lokalna skupnost dodatno varuje z ukrepi varstva, ki jih opredeljuje Zakon o ohranjanju narave (pogodbeno varstvo, skrbništvo, začasno in trajno zavarovanje ter obnova).

Vrednotenje in določitev naravnih vrednot

<https://www.gov.si teme/naravne-vrednote/> (4.8.2022)

Presežki pri vrednotenju se določajo z merili:

- izjemnost
- tipičnost
- povezanost (bodisi v funkcionalno celoto ali teritorialno povezano)
- ohranjenost
- redkost
- ekološka ali genska pomembnost
- znanstvenoraziskovalna pomembnost

- pričevalna pomembnost (zaradi simbolnega pomena, povezanosti s kulturnimi prireditvami ali značilnostmi ali zaradi prepoznavnosti za Slovenijo ali njen del).

Po pomenu so naravne vrednote razvrščene med tiste, ki so državnega pomena zaradi izjemnosti, tipičnosti, povezanosti, pričevalnosti, redkosti, in tiste, ki so lokalnega pomena.

Naravne vrednote določi minister, označi jih država, občina ali upravljalec zavarovanega območja. **Leta 2019 je bilo določenih 17.470 naravnih vrednot, od teh je 5321 naravnih vrednot geomorfološke, geološke, hidrološke, ekosistemske, botanične, zoološke, drevesne zvrsti ter 12.148 podzemnih jam.**

2. Zakon o ohranjanju narave (ZON)

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1600> (4.8.2022)

4. člen

(naravne vrednote)

(4) S sistemom varstva naravnih vrednot se zagotavljajo pogoji za ohranitev lastnosti naravnih vrednot oziroma naravnih procesov, ki te lastnosti vzpostavljajo oziroma ohranjajo, ter pogoji za ponovno vzpostavitev naravnih vrednot.

39. člen

(register naravnih vrednot)

(1) Register naravnih vrednot (v nadaljnjem besedilu: register) je zbirka podatkov o naravnih vrednotah.

(2) Poleg podatkov o naravnih vrednotah se v register vpisujejo tudi podatki o zavarovanju naravnih vrednot in podatki o lastnikih zemljišč na zavarovanih območjih.

(4) Register vodi ministrstvo.

(5) Podatki iz registra so dostopni javnosti, razen če se v predpisu iz šestega odstavka 37. člena tega zakona določi, da podatki o legi naravne vrednote zaradi njenega varovanja niso dostopni javnosti.

40. člen

(lastnina in obveznost splošnega varstva)

(1) Naravne vrednote so lahko v lasti fizičnih ali pravnih oseb ter v lasti države ali lokalne skupnosti.

(2) Nihče ne sme ravnati z naravnimi vrednotami tako, da ogrozi njihov obstoj.

53. člen

(zavarovana območja)

(2) Pri določanju vrste zavarovanega območja iz 2. točke prejšnjega odstavka se upoštevajo tudi merila mednarodnih organizacij za ohranjanje narave, katerih članica je Republika Slovenija.

(4) Zavarovana območja so ožja zavarovana območja in širša zavarovana območja.

(5) Ožja zavarovana območja so: naravni spomenik, strogi naravni rezervat in naravni rezervat.

(6) Širša zavarovana območja so: narodni, regijski in krajinski park.

64. člen

(naravni spomenik)

(1) Naravni spomenik je območje, ki vsebuje eno ali več naravnih vrednot, ki imajo izjemno obliko, velikost, vsebino ali lego ali so redki primer naravne vrednote.

(2) Na zavarovanem območju je prepovedano izvajati posege v naravo na način, ki lahko poslabša stanje, spremeni, poškoduje ali uniči naravno vrednoto, in spreminjati razmere ali stanje tako, da se spremeni, poškoduje ali uniči naravna vrednota ali pa zmanjša njen estetski pomen.

65. člen

(strogi naravni rezervat)

(1) Strogi naravni rezervat je območje naravno ohranjenih geotopov, življenjskih prostorov ogroženih, redkih ali značilnih rastlinskih ali živalskih vrst ali območje, pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti, kjer potekajo naravni procesi brez človekovega vpliva.

(2) Na zavarovanem območju je prepovedano izvajati posege ali opravljati dejavnosti, ki ogrožajo ohranitev zavarovanega območja, namerno uničevati rastline in živali in zadrževanje oseb, razen oseb, ki izvajajo nadzor.

(3) Ne glede na prepoved iz prejšnjega odstavka lahko ministrstvo izjemoma dovoli zadrževanje na zavarovanem območju zaradi izvajanja znanstvenoraziskovalnega in učno-vzgojnega dela.

(4) Z aktom o zavarovanju se določijo podrobnejša pravila ravnanja na območju naravnega rezervata.

66. člen

(naravni rezervat)

(1) Naravni rezervat je območje geotopov, življenjskih prostorov ogroženih, redkih ali značilnih rastlinskih ali živalskih vrst ali območje, pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki se z uravnoveženim delovanjem človeka v naravi tudi vzdržuje.

(2) Na zavarovanem območju je prepovedano opravljati dejavnosti s sredstvi in na način, ki bi lahko povzročil bistvene spremembe biotske raznovrstnosti, strukture in funkcije ekosistemov, in opravljati dejavnosti v času, ko je lahko ogrožen obstoj rastlin ali živali.

(3) Z aktom o zavarovanju se na zavarovanem območju lahko prepovejo ali omejijo:

1. izvajanje posegov v prostor;
2. odkopavanje ali zasipavanje zemljišč;
3. spreminjanje vodnega režima;
4. odzemanje naplavin;
5. povzročanje hrupa, eksplozij in vibracij;
6. gospodarsko izkoriščanje naravnih virov;
7. plovba in sidranje;
8. promet z motornimi vozili in plovili;
9. letanje pod določeno višino, vzletanje ali pristajanje zrakoplovov;
10. izvajanje agro- in hidromelioracij;
11. spreminjanje kemičnih značilnosti tal;
12. spreminjanje vegetacije;
13. odstranjevanje živih meja, posameznih dreves in drugih drobnih naravnih struktur;
14. zasajanje monokultur;
15. nabiranje plodov, gob ali rastlin ter njihovih delov;
16. vznemirjanje, ubijanje ali jemanje živali iz narave;
17. naseljevanje in doseljevanje živali prosto živečih vrst;
18. lov in ribolov ter nabiranje rastlin ali živali;
19. umetno zasneževanje in dosneževanje;
20. raziskovanje in odnašanje raziskovalnega materiala iz narave;
21. športno-rekreativne dejavnosti;
22. obiskovanje in ogledovanje;
23. opravljanje vojaških dejavnosti;
24. kurjenje;
25. vse druge dejavnosti, ki lahko bistveno ogrozijo zavarovano območje.

(4) Pri določitvi prepovedi ali omejitev dejavnosti in posegov iz prejšnjega odstavka se upoštevajo značilnosti zavarovanega območja in namen zavarovanja.

67. člen

(širša zavarovana območja)

(1) Širša zavarovana območja so območje narave, kjer je velika abiotska, biotska in krajinska raznovrstnost ter velika gostota in raznolikost naravnih vrednot, ki so lahko tudi kompleksno in funkcionalno med seboj povezane.

(2) Pri ustanavljanju širših zavarovanih območij se upoštevajo in omogočajo tudi razvojne možnosti prebivalstva ter duhovna sprostitev in bogatitev človeka.

(3) Širša zavarovana območja se ustanavljajo tudi za uresničevanja mednarodno priznanih oblik varstva območij narave.

(4) V širših zavarovanih območjih se lahko ustanovijo tudi ožja zavarovana območja.

(5) V širših zavarovanih območjih se lahko določijo varstvena območja ali pasovi, s katerimi se podrobneje uredi varstveni režim zavarovanega območja.

68. člen

(splošni varstveni režim)

(1) Z aktom o zavarovanju širšega zavarovanega območja se na zavarovanem območju glede na vrsto širšega zavarovanega območja lahko prepovejo, omejijo ali drugače uredijo:

1. izvajanje posegov in dejavnosti, s katerimi se ogroža prvobitnost narave;
2. gradnja infrastrukturnih objektov, namenjenih bivanju, lovu, ribolovu, turizmu in športu, razen na za to določenih krajih;
3. gradnja novih tranzitnih komunalnih, energetskih in prometnih objektov;
4. gradnja sekundarnih bivališč;
5. gradnja novih objektov;
6. odkopavanje ali zasipavanje zemljišč;
7. povzročanje eksplozij ali vibracij;
8. gospodarska raba naravnih virov, razen za gradnjo na zavarovanem območju;
9. odvzemanje naplavin;
10. spreminjanje vodnega režima, razen pri nujnih vzdrževalnih delih;
11. promet z vozili in plovili;
12. letenje pod določeno višino, vzletanje ali pristajanje zrakoplovov;
13. letenje z jadralnimi padali, jadralnimi zmaji ali drugimi toplozračnimi ladjami ali ultralahkimi jadralnimi napravami zunaj za to določenih območij;
14. vožnja z zrakoplovi pod 300 m od najvišje točke zavarovanega območja;
15. kmetijsko obdelovanje zemljišč z načini in sredstvi, ki bi lahko povzročili bistvene spremembe biotske raznovrstnosti, strukture in vrste ekosistemov ali bistveno spremenili površinsko plast prsti;
16. vznemirjanje, ubijanje ali odvzem živali iz narave, razen zaradi ekoloških in drugih opravičljivih razlogov;
17. lov in izvajanje lovskogojitvenih ukrepov;

18. ribolov in izvajanje ribogojnih ukrepov;
19. nabiranje rastlin in njihovih delov;
20. postavljanje obor in objektov za rejo živali;
21. vnašanje rastlin ali živali tujerodnih vrst;
22. spreminjanje vegetacije;
23. umetno zasneževanje in dosneževanje;
24. odlaganje odpadkov, ki ne izvirajo iz zavarovanega območja;
25. šotorjenje in kurjenje zunaj določenih mest;
26. raziskovanje in odnašanje raziskovalnega materiala iz narave;
27. prirejanje množičnih športnih, turističnih ali drugih javnih prireditev;
28. izvajanje vodnih in drugih športov zunaj za to določenih območij;
29. opravljanje vojaških dejavnosti;
30. vse druge dejavnosti, ki lahko bistveno ogrozijo zavarovano območje.

(2) Pri določitvi prepovedi ali omejitev dejavnosti in posegov iz prejšnjega odstavka se upoštevajo značilnosti zavarovanega območja in namen zavarovanja.

69. člen

(narodni park)

(1) Narodni park je veliko območje s številnimi naravnimi vrednotami ter z veliko biotsko raznovrstnostjo. V pretežnem delu narodnega parka je prisotna prvobitna narava z ohranjenimi ekosistemi in naravnimi procesi, v manjšem delu narodnega parka so lahko tudi območja večjega človekovega vpliva, ki pa je z naravo skladno povezan.

(2) V narodnem parku morata biti opredeljeni najmanj dve varstveni območji, tako da je v pretežnem, povečini sklenjenem delu opredeljeno varstveno območje s strožjim varstvenim režimom ob upoštevanju mednarodnih varstvenih standardov in kriterijev.

(3) Narodni park, namen zavarovanja, razvojne usmeritve, varstvena območja, varstveni režimi, upravljavec in drugo se določijo z zakonom.

70. člen

(regijski park)

(1) Regijski park je obsežno območje regijsko značilnih ekosistemov in krajine z večjimi deli prvobitne narave in območji naravnih vrednot, ki se prepletajo z deli narave, kjer je človekov vpliv večji, vendarle pa z naravo uravnotežen.

(2) V regijskem parku morata biti opredeljeni najmanj dve varstveni območji, tako da je varstveno območje s strožjim varstvenim režimom opredeljeno v manjšem obsegu in točkovno.

(3) Z aktom o zavarovanju se določijo podrobnejša pravila ravnanja na območju regijskega parka.

71. člen **(krajinski park)**

(1) Krajinski park je območje s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost.

(2) Z aktom o zavarovanju se določijo podrobnejša pravila ravnanja na območju krajinskega parka.

94. člen **(nacionalni program)**

(1) Nacionalni program varstva narave, ki zajema ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo naravnih vrednot, sprejme Državni zbor Republike Slovenije.

(2) Z nacionalnim programom iz prejšnjega odstavka se opredeli obseg javnega interesa pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in varstvu naravnih vrednot za najmanj 10 let, tako da se na podlagi ocene stanja ohranjenosti narave določijo cilji in usmeritve za:

1. ohranitev biotske raznovrstnosti s programom ukrepov varstva rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in ekosistemov;
2. varstvo naravnih vrednot s programom ustanavljanja zavarovanih območij in obnovitve naravnih vrednot;
3. način izpolnjevanja mednarodnih obveznosti;
4. vzgojo in izobraževanje na področju ohranjanja narave;
5. ozaveščanje javnosti o pomenu ohranjanja narave;
6. zagotavljanje finančnih virov za izvajanje varstva narave.

95. člen **(lokalna skupnost)**

(1) Lokalne skupnosti sprejemajo programe varstva naravnih vrednot lokalnega pomena na svojem območju.

(2) Programi iz prejšnjega odstavka ne smejo biti v nasprotju z nacionalnim programom iz prejšnjega člena.

3. Uredba o zvrsteh naravnih vrednot

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED2354> (4.8.2022)

2. člen

(določitev zvrsti naravnih vrednot)

(1) Zvrsti naravnih vrednot se določajo na podlagi lastnosti naravnih vrednot, pri čemer se upoštevajo zlasti značilnosti naravnih pojavov in naravnih oblik.

(2) Zvrsti naravnih vrednot so:

- površinska geomorfološka naravna vrednota,
- podzemeljska geomorfološka naravna vrednota,
- geološka naravna vrednota,
- hidrološka naravna vrednota,
- botanična naravna vrednota,
- zoološka naravna vrednota,
- ekosistemska naravna vrednota,
- drevesna naravna vrednota,
- oblikovana naravna vrednota in
- krajinska vrednota.

(3) Zvrsti naravnih vrednot sta tudi:

- mineral in
- fosil.

3. člen

(opis zvrsti naravnih vrednot)

(1) Površinska geomorfološka naravna vrednota je del narave,

- ki je z vidika zemeljskega površja izjemen, tipičen, kompleksno povezan, ohranjen, redek, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben in
- se v naravi pojavlja zlasti kot kraška površinska oblika (žlebič, škraplja, vrtača, uvala, kotlič, udornica, draga, kraško polje, kraški ravniki, kraška planota), ledeniška reliefna oblika (ledeniška morena, krnica, balvan, ledeniška dolina, grbina, prag), rečno-denudacijska oblika (korito, soteska, rečna terasa, poplavna ravnica, vršaj), poligenetska reliefna oblika (vrh, gorski greben, sleme, otok, skalne oblike, kot so naravni most/okno, stena, skalni osamelec) ali obalna reliefna oblika (klif, abrazijski spodmol, terasa).

(2) Podzemeljska geomorfološka naravna vrednota je del narave,

- ki je z vidika podzemnih jam izjemen, tipičen, kompleksno povezan, ohranjen, redek, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben in
- se v naravi pojavlja zlasti kot podzemna jama, ki je zlasti votlina, razpoka, brezno in podzemni rov.

- (3) Geološka naravna vrednota je del narave,
- ki je z vidika sestave in oblike zemeljske skorje ter procesov v njeni notranjosti in na njenem površju ter z vidika zgodovine Zemlje in evolucije življenja na njej izjemen, tipičen, kompleksno povezan, ohranjen, redek, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben in
 - se v naravi pojavlja kot del narave iz prejšnje alinee, nahajališče minerala ali fosila, tektonska (prelom, tektonski jarek, tektonska breča, guba), mineraloška (nahajališče minerala), petrološka (izdanek kamnin), paleontološka (nahajališče fosila), stratigrafska (stratigrafsko zaporedje ali meja), glaciološka (ledeniško jezero, morena, balvan), pedološka, hidrogeološka (npr. mineralni izvir) ali sedimentološka (sedimentne teksture, turbiditni tokovi, evaporiti) naravna oblika.

- (4) Hidrološka naravna vrednota je del narave,
- ki je z vidika tekočih in stoječih voda izjemen, tipičen, kompleksno povezan, ohranjen, redek, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben in
 - se v naravi pojavlja zlasti kot reka, potok, jezero, morje, del reke, potoka, jezera ali morja, ledenik, izvir, slapišče ali slap.

- (5) Botanična naravna vrednota je del narave,
- ki je ekosistemsko in znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben z vidika življenjskega prostora rastlin prosto živečih vrst in
 - se v naravi pojavlja zlasti kot rastišče ogroženih, redkih, endemičnih ali reliktnih vrst, rastišče vrst v azonalnem, disjunktnem ali ekstrapozonalem arealu ali klasično nahajališče.

- (6) Zoološka naravna vrednota je del narave,
- ki je ekosistemsko in znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben z vidika življenjskega prostora živali prosto živečih vrst in
 - se v naravi pojavlja zlasti kot habitat ali del habitata ogroženih, redkih, endemičnih ali reliktnih vrst živali ali tipsko nahajališče.

- (7) Ekosistemska naravna vrednota je del narave,
- ki je ekosistemsko in znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben z vidika ekosistemov in
 - se v naravi pojavlja zlasti kot ohranjen, redek, vrstno izjemno raznolik del habitatnega tipa, habitatni tip ali večji del ekosistema.

- (8) Drevesna naravna vrednota je drevo ali skupina dreves,
- ki so izjemnih dimenzij, habitusa, starosti, ekosistemsko, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomembna ter vključuje tudi rastišče takšnih dreves in

- se v naravi pojavlja zlasti kot posamezno drevo zunaj gozdnega prostora ter skupina dreves ali posamezno drevo v gozdu, ki zaradi izjemnih lastnosti izstopajo od dreves v okolici.

(9) Oblikovana naravna vrednota je del narave,

- ki ga je človek oblikoval z namenom vzgoje, izobraževanja, oblikovanja krajinskih elementov ali katerim drugim namenom ter je ekosistemsko in znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben in
- se v naravi pojavlja zlasti kot drevored, skupina dreves, park, botanični vrt, alpinetum ali arboretum.

(10) Krajinska vrednota je del narave,

- ki ima zaradi značilnosti žive in nežive narave ter človekovega delovanja izjemno, tipično ali redko obliko, razporeditev ali raznolikost krajinskih elementov, ki so pretežno naravnega izvora, in
- se v naravi pojavlja zlasti kot gorski vrh, sleme, greben, območje z množico ali posebno razporeditvijo raznolikih krajinskih elementov ali območje z značilnim krajinskim vzorcem.

(11) Mineral je kot element ali spojina del narave, ki sestavlja kamnino in je redek, izjemen, tipičen, ohranjen, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben.

(12) Fosil je kot okamenel ostanek živali ali rastline ali njihove sledi del narave in je stvaren dokaz življenja iz geološke preteklosti ter je redek, izjemen, tipičen, ohranjen, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno poseben.

3.a člen

(kriteriji za razvrstitev naravnih vrednot na naravne vrednote državnega ali lokalnega pomena)

(1) Naravne vrednote so naravne vrednote državnega in naravne vrednote lokalnega pomena.

(2) Naravne vrednote državnega pomena so tiste, ki imajo mednarodni ali velik narodni pomen. Naravne vrednote, ki niso državnega pomena, so lokalnega pomena.

(3) Kriteriji za ugotavljanje mednarodnega ali velikega narodnega pomena naravne vrednote so:

- izjemnost, tipičnost, kompleksna povezanost, ohranjenost ali ekosistemska, znanstveno - raziskovalna ali pričevalna pomembnost na območju Republike Slovenije, kar se izkazuje z uvrstitvijo naravne vrednote med tretjino tistih naravnih vrednot, ki imajo najbolj izražene lastnosti, glede na vse zbrane, med seboj primerljive naravne vrednote, pri čemer so možna začasna odstopanja največ do dvajsetine vseh zbranih naravnih vrednot,

- redkost na območju Republike Slovenije, kar se izkazuje z uvrstitvijo naravne vrednote med desetino tistih naravnih vrednot, ki imajo primerljive lastnosti,
- vključenost naravne vrednote v drugo naravno vrednoto, ki je državnega pomena in povezuje več posameznih naravnih vrednot kot sestavnih delov v funkcionalno celoto ali geografsko zaključeno območje, ali
- izkazan status oziroma mednarodni pomen naravne vrednote na podlagi ratificiranih mednarodnih pogodb, sporazumov ali drugih dogovorov oziroma ugotovitev o mednarodnem pomenu na podlagi meril mednarodnih organizacij, katerih članica je Republika Slovenija.

10. člen

(opredeljevanje naravnih vrednot po zvrsteh)

(1) Naravne vrednote se opredelijo z eno zvrstjo ali z več zvrstmi, glede na eno ali več lastnosti, ki opredeljujejo del narave za naravno vrednoto in so pogojene z značilnostmi naravnih pojavov in naravnih oblik.

4. Register naravnih vrednot

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Narava/Naravne-vrednote/nar_vred_stev.pdf (4.8.2022)

Kot smo že omenili, je Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot določil 5.283 naravnih vrednot in 12.148 jam – naravnih vrednot, ki so prikazane posebej.

Vir podatkov: Register naravnih vrednot, ARSO 2019

Zelo zamudno in poučno je bilo pregledati vse naravne vrednote, ki so zajete v: **Seznam naravnih vrednot in njihova razvrstitev na vrednote državnega in lokalnega pomena – čistopis** in ki je e-priloga1 te seminarske naloge: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Narava/Naravne-vrednote/NaravneVrednote_cistopis.pdf (4.8.2022)

v okviru Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list Republike Slovenije, 7/19).

Tabela (e-priloga1) vsebuje 291 strani in zajema naravne vrednote brez jam (z redkimi izjemami). kjer je pri posamezni NV navedena njena identifikacijska številka, ime NV, pomen, kratek opis oz. oznaka NV, zvrst NV in pa koordinate položaja posamezne NV (y- North-sever in x-East-vzhod). V spodnjem prikazu dveh strani (15 in 167) iz tabele Registra NV (z dodatnim primerom zvrsti minerala) so primeri vseh posameznih zvrsti NV, da lahko vidimo vso raznolikost zajema NV.

Ident. št.	Ime naravne vrednote	Pomen	Kratka oznaka naravne vrednote	Zvrst(i) naravne vrednote	Koordinata Y	Koordinata X
12V	Bloščica	državni	Dolina potoka Bloščice s pritoki od izvirov do ponorov na Bloški planoti in zaganjalko Mežnarjev studenec, porečje kraške Ljubljanice	GEOMORF, HIDR, BOT, ZOOL	463970	71028
3717	Bloščica - ponor	lokalni	Ponor visokih voda Bloščice jugovzhodno od Velikih Blok	GEOMORF, HIDR	460335	70984
1761	Bloščica - ponor pod Liscem	lokalni	Občasen ponor Bloščice južno od Velikih Blok	GEOMORF, HIDR	459838	70744
8893V	Bloško in Farovško polje	lokalni	Bloško in Farovško polje pri Velikih Blokah	GEOMORF	462317	68386
7653	Bloško jezero	lokalni	Jezero severno od Nove vasi na Bloški planoti	EKOS	462712	71387
6930	Blumenauovi pravi kostanji	lokalni	Trije pravi kostanji izjemnih dimenzij pri domačiji Blumenau, severovzhodno od Ormoža	DREV	592310	146700
5589	Boben - skalni osamelci	lokalni	Skalni osamelci v soteski Boben severno od Hrastnika	GEOMORF	507219	112096
1411	Bobnarice	državni	Skupina estavel v Zadnjem kraju na Cerkniškem polju	GEOMORF, HIDR	450300	67207
13	Bobovek - glinokopna jezera	državni	Zaliti glinokopi v Bobovku pri Kranju, nahajališče mamuta in fosilnih rib	GEOL, ZOOL, EKOS	451166	125766
6118	Boč - gozd na ovršnem delu	državni	Naravno ohranjen gozd na ovršju Boča	EKOS, BOT	546558	127327
5663	Boč - gozdni rezervat	državni	Gozdni rezervat na Boču	EKOS	546844	126943
5646	Boč - nahajališče velikonočnice	državni	Nahajališče velikonočnice (<i>Pulsatilla grandis</i>) na Boču	BOT	545690	126700
6119	Boč - Plešivec - pragozd	državni	Sestoj pragozdnega značaja na grebenu Boča in Plešivca	EKOS, BOT	551336	126381
14V	Boč pri Poljčanah	državni	Travniki in gozd na vršnem delu Boča in Plešivca	GEOMORF, BOT	545896	127081
6158	Bočekova macesna	lokalni	Macesna pri domačiji Boček v Kotu, severozahodno od Slovenske Bistrice	DREV	532460	143280
5975	Bočnica s pritoki	državni	Desni pritok Drete s pritoki z izvirom pod vrhom Šavnic na Menini	HIDR, EKOS	488365	124559
2766	Bodešče - mrtvica Save Bohinjke	lokalni	Mrtvica na desnem bregu Save Bohinjke v Bodeščah	HIDR, GEOMORF	433580	133620

str.15

Ident. št.	Ime naravne vrednote	Pomen	Kratka oznaka naravne vrednote	Zvrst(i) naravne vrednote	Koordinata Y	Koordinata X
1274	Pilštanj - vaška lipa	državni	Vaška lipa v Pilštanju	DREV	540938	106213
1031	Pintarska peč	lokalni	Ledeniški balvan, prislonej na zahodno pobočje Konca v Kamniški Bistrici	GEOMORF	467510	132151
6722	Pipejeve bukke	lokalni	Skupina velikih bukev v pobočju Bistriškega jarka, severno od Mute	DREV	510150	164795
1366	Piran - rt Madona	državni	Rt Madona, morje z morskim dnem pri Piranu	GEOMORF, GEOL, HIDR, BOT, ZOOL, EKOS	388260	43999
761	Pirašica - slap	državni	Lehnjakov slap pri Nomnju v Bohinju	GEOMORF, HIDR, GEOL	421530	127788
1174	Pirčev divji kostanj	lokalni	Divji kostanj ob Trgu golobarskih žrtev v Bovcu	DREV	388824	133641
218	Pirniče - termalni izvir	državni	Hipotermalni izvir pri Pirničah pod Šmarno goro	HIDR, GEOL	456437	110033
8660	Piroški potok	lokalni	Levi pritok Kraškega potoka vzhodno od Stojanskega Vrha	HIDR, EKOS	542300	78967
8019	Piskovka - mokrišča	lokalni	Mokrišča ob potoku Piskovka zahodno od Višnje Gore	EKOS	479191	90466
8137	Pišce - lehnjakove grude	državni	Lehnjakove grude na Gabernici v Piščah	GEOL, HIDR	550495	95827
7277	Pišekov dob	državni	Hrast izjemnih dimenzij pri kmetiji Pišek na Bregu, jugozahodno od Ptuja	DREV	556990	132610
2642	Piškovica - povirje	lokalni	Lehnjakotvorno povirje pri Piškovicah vzhodno od Zasipa pri Bledu z rastiščem rezike (<i>Cladium mariscus</i>)	BOT	432480	138440
2745	Piškovica - trstišče	lokalni	Trstišče v Piškovicah na desnem bregu Save Dolinke, vzhodno od Mužja	BOT	432269	138673
2365V	Pivka	državni	Reka Pivka	HIDR, GEOMORF	437720	64462
7125	Pivola - lipov drevored	lokalni	Dvoredni lipov drevored v Pivoli, jugozahodno od Maribora	ONV	548927	151199
7126	Pivola - nasad eksot	lokalni	Parkovni nasad na Ipavčevem v Pivoli, jugozahodno od Maribora	ONV	548650	151725
6436	Pivola - ribniki	lokalni	Ribniki v Pivoli, jugozahodno od Maribora	ZOOL	548594	150837
2265	Pivščica	lokalni	Občasen kraški izvir Pivke pri Zagorju	HIDR, EKOS	440210	55260
3644	Plajer - podor	državni	Podor nad levim bregom Soče pri Plajerju	GEOMORF	401806	136136
2566	Plajer - podorna bloka	državni	Podorna bloka izjemnih dimenzij na levem bregu Soče pod podorom pri Plajerju	GEOMORF	401713	136281
5746	Plakopec	lokalni	Vrh pri Visokem na Paškem Kozjaku	GEOMORF	514783	136694

str. 167

Še manjkajoči primer ene zvrsti NV s strani 27: 4312OP / Crngrob - nahajališče mineralov in fosilov / državni / Nahajališče kremenovih mineralov in okremenjenih in piritiziranih fosilov na Kovku pri Crngrobu / GEOL / 446361 / 117842

Drugi del registra NV pa se tiče podzemnega sveta oz. jam, ki so zajete v:

Seznam naravnih vrednot – delov narave, ki imajo lastnosti jame v skladu z zakonom, ki določa varstvo podzemnih jam, in njihova razvrstitev glede režima vstopa na odprte jame s prostim ali nadzorovanim vstopom ali na zaprte jame – čistopis in ki je e-priloga2 te seminarske naloge:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Narava/Naravne-vrednote/NaravneVrednoteJame_cistopis.pdf (4.8.2022)

v okviru Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list Republike Slovenije, 7/19).

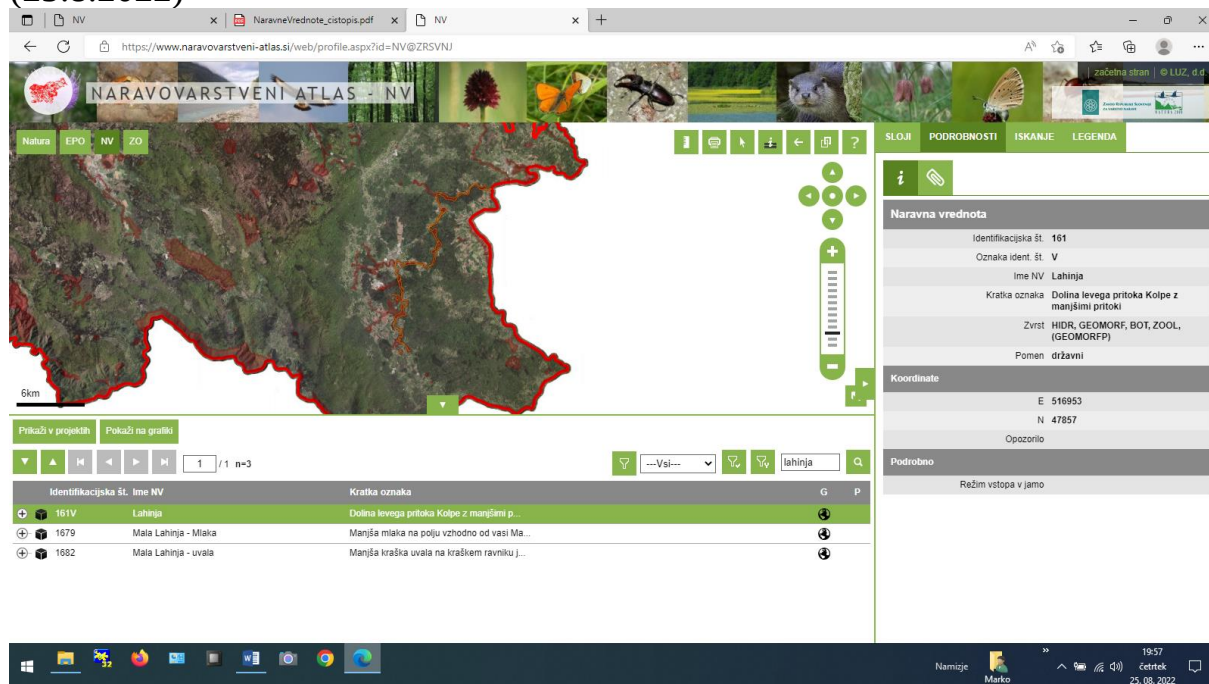
Tabela (e-priloga2) vsebuje 389 strani in zajema podzemeljske geomorfološke naravne vrednote - jame. kjer je pri posamezni NV navedena njena identifikacijska številka, ime NV, pomen (vedno državni), kratek opis oz. oznaka NV, zvrst NV (vedno podzemna geomorfološka) in pa koordinate položaja posamezne NV (y-North-sever in x-East-vzhod) ter režim vstopa v jamo.

Ident. št.	Ime naravne vrednote	Pomen	Kratka oznaka naravne vrednote	Zvrsti naravne vrednote	Koordinata Y	Koordinata X	Režim vstopa
52055	Jama pod Nagajivcem	državni	Poševno ali stopnjasto brezno	GEOMORFP	442881	62352	odprta jama s prostim vstopom
47480	Jama pod Nagnovcem	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	409210	92600	odprta jama s prostim vstopom
45724	Jama pod nanoško cesto	državni	Spodmol, kevdrč	GEOMORFP	429350	76350	odprta jama s prostim vstopom
46441	Jama pod naravnim mostom	državni	Vodoravna jama	GEOMORFP	425925	137150	odprta jama s prostim vstopom
45241	Jama pod nizkim vrhom	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	398150	139640	odprta jama s prostim vstopom
46828	Jama pod ogrado	državni	Brezno	GEOMORFP	464600	59615	odprta jama s prostim vstopom
40481	Jama pod Ojstro pečjo	državni	Vodoravna jama	GEOMORFP	438550	131100	odprta jama s prostim vstopom
46435	Jama pod Ovčjim gričem	državni	Vodoravna jama	GEOMORFP	458005	91250	odprta jama s prostim vstopom
45050	Jama pod Panzovskijevo hišo	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	417260	51730	odprta jama s prostim vstopom
48683	Jama pod pečinami	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	475973	129439	odprta jama s prostim vstopom
45350	Jama pod Pečino	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	393025	80765	zaprta jama
51358	Jama pod Pečino v Mejah	državni	Brezno	GEOMORFP	408084	66642	odprta jama s prostim vstopom
50423	Jama pod Pečjami	državni	Jama s stalnim tokom	GEOMORFP	525319	96074	odprta jama s nadzorovanim vstopom
41577	Jama pod Pečno rebrijo	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	440129	70612	odprta jama s prostim vstopom
46861	Jama pod Peščenikom	državni	Spodmol, kevdrč	GEOMORFP	483945	53770	odprta jama s prostim vstopom
49750	Jama pod Peščenikom	državni	Vodoravna jama	GEOMORFP	513678	61284	odprta jama s prostim vstopom
42331	Jama pod Piškovcem	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	461225	68875	odprta jama s prostim vstopom
48436	Jama pod planiko	državni	Spodmol, kevdrč	GEOMORFP	467016	129793	odprta jama s prostim vstopom
47563	Jama pod plezališčem	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	444360	61030	odprta jama s prostim vstopom
44191	Jama pod potjo	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	508760	119055	odprta jama s prostim vstopom
46212	Jama pod Primskovim	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	493700	93580	odprta jama s prostim vstopom
45686	Jama pod Puhovko	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	476800	76350	odprta jama s prostim vstopom
45831	Jama pod Ragovim logom	državni	Vodoravna jama	GEOMORFP	513800	73390	odprta jama s prostim vstopom
48324	Jama pod Rakitnim vrhom	državni	Brezno	GEOMORFP	449040	47130	odprta jama s prostim vstopom
41151	Jama pod Ravanom	državni	Brezno	GEOMORFP	419800	53540	odprta jama s prostim vstopom
47319	Jama pod razpotjem na Legarjih	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	465375	135035	odprta jama s prostim vstopom
44444	Jama pod Rdečo skalo	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	396160	144160	odprta jama s nadzorovanim vstopom
49111	Jama pod Rebrm	državni	Spodmol, kevdrč	GEOMORFP	414788	87658	odprta jama s prostim vstopom
52056	Jama pod Rogatcem	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	432027	77979	odprta jama s prostim vstopom
49889	Jama pod Rokovo glavo	državni	Jama z breznom in etažami, poševna jama	GEOMORFP	484588	52088	odprta jama s prostim vstopom
42626	Jama pod Rožancem	državni	Brezno	GEOMORFP	444930	57175	odprta jama s prostim vstopom
46579	Jama pod Rupami	državni	Vodoravna jama	GEOMORFP	504450	82900	odprta jama s prostim vstopom

str. 178

V prikazu strani 178 iz tabele Registra NV lahko vidimo raznolikost v kratkih opisih NV, režim vstopa v jamo pa je v treh različicah (cca. 98% je odprtih jam s prostim vstopom).

Podatki iz registra naravnih vrednot so prikazani tudi v [Atlasu okolja](http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso) (ARSO): http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso (24.8.2022) in [Naravovarstvenem atlasu](https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=NV@ZRSVNJ) (Zavod RS za varstvo narave): <https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=NV@ZRSVNJ> (25.8.2022)

Primer uporabe Naravoslovnega atlasa (zajem slike), kjer je bila iskana NV Lahnja (161V / Lahnja / državni / Dolina levega pritoka Kolpe z manjšimi pritoki / HIDR, GEOMORF, BOT, ZOOL, (GEOMORFP) / 517325 / 47372).

V Naravovarstvenem atlasu so geolocirani podatki o ekološko pomembnih območjih.

5 Varovana območja narave

<http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/varovana-obmocja-narave-1> (5.8.2022)

Varovana območja narave, ki vključujejo zavarovana območja narave in območja Natura 2000 so v letu 2021 pokrivala 40% ozemlja Slovenije.

Do leta 2004 smo v Sloveniji prostor posebne vrednosti varovali v okviru zavarovanih območij narave (narodni park, regijski park, krajinski park, strogi naravni rezervat, naravni rezervat in naravni spomenik). V letu 2005 je bilo na tak način zavarovanih ok. 12% celotnega ozemlja in se do danes ni bistveno

spreminjal. Pomemben delež teh območij predstavlja Triglavski narodni park, do leta 2021 pa se je zavarovana površina povečala predvsem zaradi razglasitve treh večjih parkov (Notranjski regijski park, Krajinski park Goričko in Krajinski park Ljubljansko barje). V letu 2004 so se zavarovanim območjem pridružila območja Nature 2000. V ta območja je vključeno skoraj 7700 km² ali 37,50 % celotnega ozemlja Republike Slovenije. Zavarovana območja se z območji Nature 2000 in območji, ki izpolnjujejo pogoje za območja Natura 2000 delno prekrivajo, skupaj pa so v letu 2021 predstavljala 40 % ozemlja Slovenije, kar je skoraj šestkrat več kot leta 1992.

<http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/varovana-obmocja-narave-5> (5.8.2022)

Zavarovana območja narave so ukrep države za ohranjanje naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti in situ in obsegajo dobrih 13% površine Slovenije. Največje in najstarejše območje je Triglavski narodni park s skoraj 84.000 ha.

Širša zavarovana območja bodo prednostno ustanovljena na naslednjih naravovarstveno pomembnih območjih: Kočevsko, Planinsko polje, Pohorje, Dragonja in Mura, s čimer se bo površina zavarovanih območij v Sloveniji povečala za najmanj 2%.

Slovenija je bogata z izjemno raznoliko krajino, pestro rastlinsko in živalsko raznovrstnostjo in predvsem z ljudmi, ki so v stalnem odnosu z naravo prišli do temeljnega spoznanja in zavedanja neizogibne soodvisnosti človeka in narave. Ustanavljanje zavarovanih območij je med najpomembnejšimi (in najstarejšimi) mehanizmi ohranjanja rastlinskih in živalskih vrst ter njihovih habitatov.

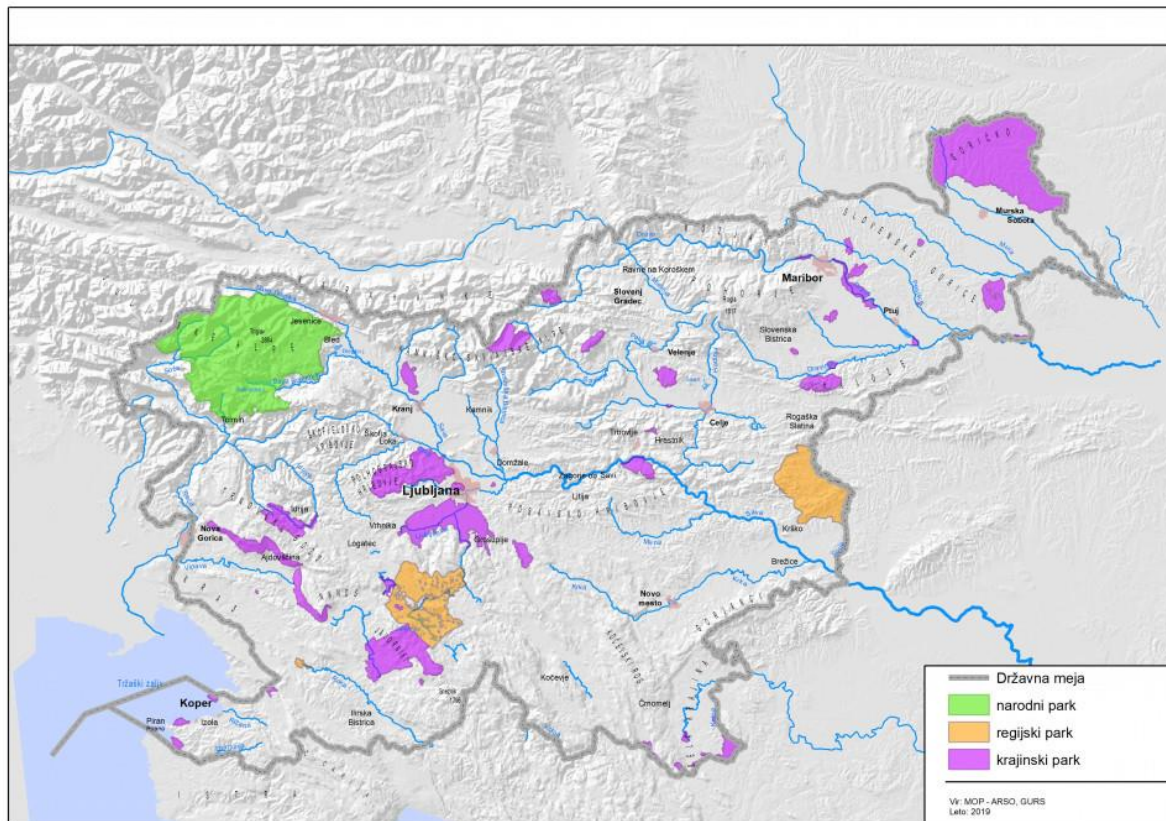
Podatki za obdobje do leta 2004 kažejo na kontinuirano večanje deleža zavarovanih območij, pri čemer pomemben delež teh območij predstavlja edini narodni park v Sloveniji, Triglavski narodni park, prvič zavarovan že leta 1981, v letu 2010 pa se je njegova površina povečala za 174 ha, kar je skoraj 0,01 % površine RS. Zavarovana površina se je povečevala predvsem zaradi razglasitve širših zavarovanih območij. Do leta 2014 so bili razglašeni Notranjski regijski park (2002), Krajinski park Goričko (2003), Krajinski park Ljubljansko barje (2008), Krajinski park Radensko polje (2012) in Krajinski park Pivška presihajoča jezera (2014), kasneje pa še Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib (2015), Krajinski park Debeli Rtič (2018) in Krajinski park Središče ob Dravi (2019).

Trenutno imamo v Sloveniji 1 narodni park, 3 regijske parke (uradno je zaživel še predlog za regijski park Pohorje – opomba pisca seminarske naloge) , 46 krajinskih parkov, 1 strogi naravni rezervat, 56 naravnih rezervatov in 1161 naravnih spomenikov, ki so zavarovani z državnimi ali občinskimi akti.

Zavarovana območja zavzemajo manjšo površino kot območja Natura 2000, določeni pa so varstveni režimi. Približno 100 zavarovanih območij ima višjo

stopnjo organiziranosti z izdelanimi upravljavskimi načrti in določenimi upravljavci.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/fotografije/tematske/Zavarovana_obmocja/7e6930234e/parki.jpg (5.8.2022)

Naravni parki, naravni rezervati in naravni spomeniki

<https://www.gov.si teme/naravni-parki-naravni-rezervati-in-naravni-spomeniki/> (5.8.2022)

Zavarovana območja so naravi parki, naravni rezervati in naravni spomeniki. Naravni parki (zakon jih imenuje širša zavarovana območja) so narodni, regijski in krajinski parki. Zavarovala jih je država, katera od občin ali pa država in občina skupaj, v njih pa veljajo posebni režimi in prepovedi. Naravo varujemo na kraju samem.

Naj bo to žival, rastlina ali neživa narava, večino želimo ohraniti tam, kjer je (*in situ*). Zato varujemo njihove življenjske prostore, saj so ti ključni za njihovo preživetje tudi v prihodnosti.

Vsa zavarovana območja je določila Slovenija s predpisi o ohranjanju narave, številna od njih pa imajo tudi mednarodni pomen (na primer Natura 2000, Ramsar).

Uprave naravnih parkov in rezervatov

Vsa večja in nekatera od manjših upravljajo državni ali občinski javni zavodi, koncesionarji ali režijski obrati (upravljavci). Njihova najpomembnejša naloga je, da z ukrepi varujejo živalske in rastlinske vrste, habitatne tipe, naravne vrednote in krajino. Urejajo tudi obisk in skrbijo za osveščanje javnosti. Nadzor nad tem, ali upoštevamo predpisane režime, opravljajo naravovarstveni in prostovoljni nadzorniki.

Slovenija je ustanovila in zagotavlja upravljanje za:

- [Triglavski narodni park,](#)
- [Park Škocjanske jame,](#)
- [Kozjanski park,](#)
- [Krajinski park Goričko,](#)
- [Krajinski park Sečoveljske soline,](#)
- [Krajinski park Kolpa,](#)
- [Krajinski park Ljubljansko barje,](#)
- [Naravni rezervat Škocjanski zatok,](#)
- [Krajinski park Strunjan,](#)
- [Krajinski park Radensko polje](#) (soustanovitelj: Občina Grosuplje),
- [Naravni rezervat Zelenci](#) (soustanovitelj: Občina Kranjska Gora, upravlja režijski obrat Ministrstva za okolje in prostor),
- [Naravni rezervat Ormoške lagune.](#)

Posamezne občine upravljajo naravne parke:

- [Notranjski regijski park,](#)
- [Krajinski park Lahinja,](#)
- [Krajinski park Logarska dolina,](#)
- [Krajinski park Pivka presihajoča jezera,](#)
- [Krajinski park Drava](#) (upravljan je del v občini Starše),
- [Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib,](#)
- [Krajinski park Debeli rtič](#) (Dogovor o varstvu naravnih vrednot državnega pomena v Krajinskem parku Debeli rtič je občina z Ministrstvom za okolje in prostor Republike Slovenije sklenila 13. marca 2018).
- [Krajinski park Središče ob Dravi](#)
- [Krajinski park Zgornja Idrijca](#)

Geoparki

<https://www.naravniparkislovenije.si/slo/zanimivosti/geoparki> (26.8.2022)

Poleg naravnih parkov se Slovenija lahko pohvali z dvema geoparkoma, ki imata status Unescovih globalnih geoparkov. Osnovna načela geoparkov so varovanje, izobraževanje, popularizacija geološke ter ostale naravne in kulturne dediščine ter trajnostni razvoj območja. Unescovi globalni geoparki v prostor ne prinašajo dodatnih omejitev, so pa pomembna in privlačna blagovna znamka območja. Geopark se ponaša z izjemno geološko in geomorfološko dediščino, ki je pomembna na državnem nivoju, izstopa pa tudi v evropskem in svetovnem merilu. Pri nas sta to geoparka Karavanke in Idrija, v ustanavljanju pa je geopark Kras.

6 Povzetek o varstvu in vrednotenju narave

<https://zrsvn-varstvonarave.si/kaj-varujemo/naravne-vrednote/> (24.8.2022)

Narava je neprecenljiva dobrina in za njeno varovanje si moramo vsi prizadevati. Prizadevanja za varovanje naravnih bogastev in lepot narave segajo v začetek dvajsetega stoletja. Razvoj je prinesel tudi potrebo po ohranjanju narave in njenih virov in je danes osnova za oblikovanje in razvoj trajnostne oz. vzdržne družbe, ki s svojimi dejanji ne sme slabšati stanja generacijam, ki prihajajo za nami.

Zakaj naravo varujemo?

V predindustrijski dobi je bil vpliv človeka na naravo majhen. Sodobna družba pa s svojim razvojem in dejavnostmi naravi pogosto ne prizanaša. Pretirano črpanje in krčenje naravnih virov (les, prst, voda) puščajo pečat v okolju, v katerem živimo. Na drugi stani pa smo kot družba prepoznali tudi prednosti, ki nam jih narava daje. Iz teh spoznanj izhajajo prizadevanja za varovanje okolja in varstvo vseh oblik življenja.

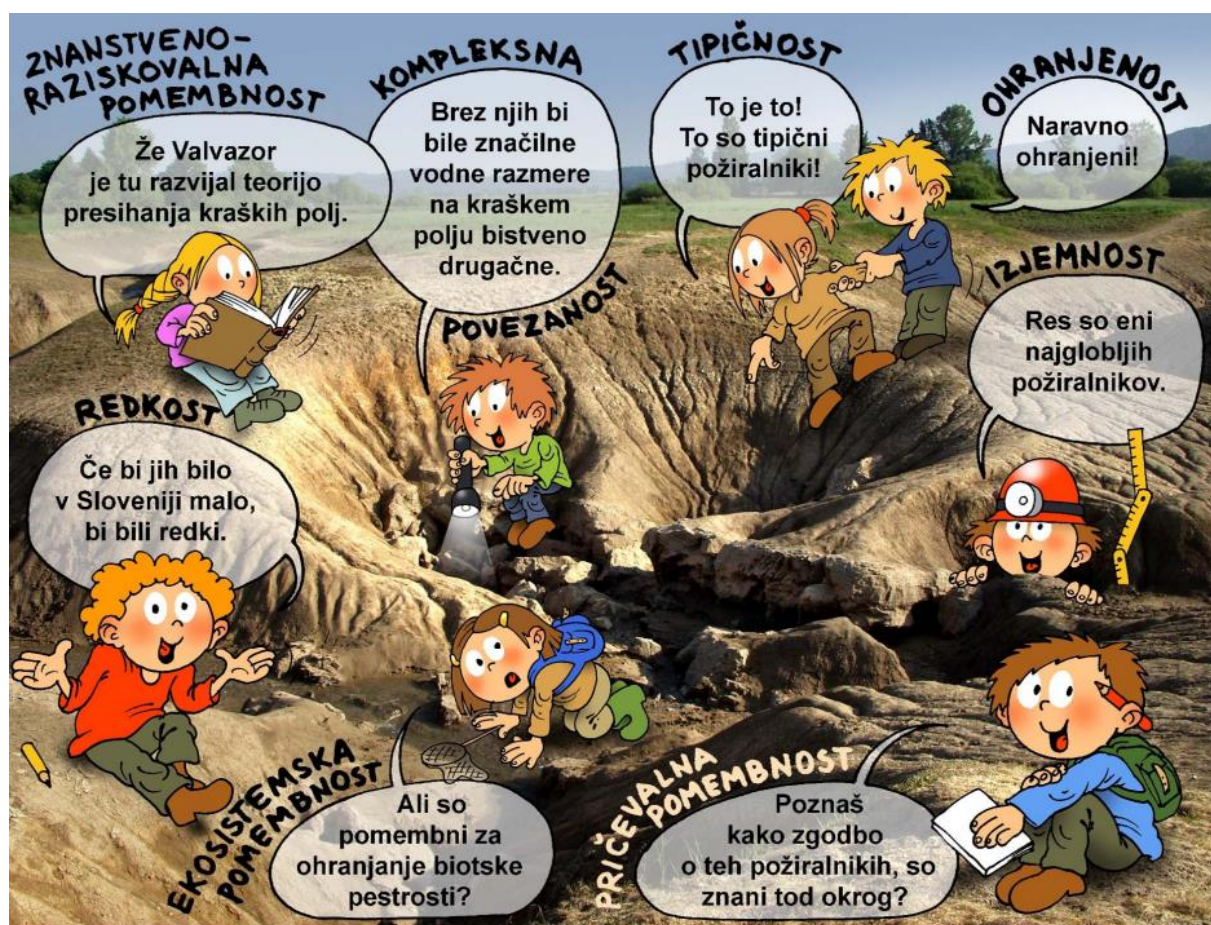
Prva poklicna strokovna služba za varstvo narave je bila ustanovljena po drugi svetovni vojni. Njena naloga je bila tudi priprava izbora najvrednejših delov narave ali naše najpomembnejše naravne dediščine. Leta 1999 sprejeti Zakon o ohranjanju narave je namesto izraza dediščina uvedel nov izraz »naravna vrednota«.

Naravne vrednote so poleg redkih, dragocenih ali znamenitih naravnih pojavov tudi drugi vredni pojavi, sestavine oziroma deli žive ali nežive narave, naravna območja ali deli naravnih območij, ekosistemi, krajina ali oblikovana narava. Svoj pravni status pa so pridobile s Pravilnikom o določitvi in varstvu naravnih vrednot leta 2004. Nekatera območja naravnih vrednot ali

posamezni objekti so zaradi svojih izjemnih kvalitiet tudi zavarovani in jih še posebej skrbno varujemo.

Biser med kamenjem?

Predstavljajmo si, da je množica naravnih oblik, pojavov in procesov, ki nas obdajajo v vsakdanjem življenju peščena plaža, skupek kamnov in kamenčkov. Le kako bi med njimi izbrali peščico najbolj posebnih, vrednih, najlepših? Težko, le ob natančnem pogledu nanje lahko najdemo tiste podrobnosti, ki jih delajo posebne. Pri iskanju »posebnežev« si pomagamo z [merili vrednotenja](#).

https://zrsvn-varstvonarave.si/wp-content/uploads/2019/09/merila_4003.pdf
(25.8.2022)

Enako smo naredili z naravnimi vrednotami – med vrednejše prištevamo tiste naravne oblike, pojave in procese, ki so izjemni, tipični, kompleksno povezani, ohranjeni, redki, ekosistemske ali znanstveno – raziskovalno pomembni ali so pričevalno pomembni. Naravne oblike, pojavi ali procesi pogosto zadostijo več merilom hkrati. Kot takšni očitno odstopajo od povprečja v naravi. Najboljši med najboljšimi so tisti, ki imajo velik pomen za Slovenijo ali imajo mednarodni pomen. V elitni razred naravnih vrednot državnega pomena sodi 36 % naravnih

vrednot, pri tem pa niso štete jame, ki so vse, brez izjeme, naravne vrednote državnega pomena. Glede na tiste lastnosti, po katerih vrednotimo dele narave, določamo zvrsti naravnih vrednot.

Različne lastnosti, različne zvrsti

Naravnim vrednotam določimo zvrsti glede na lastnosti oz. značilnosti naravnih pojavov in naravnih oblik. Ločimo geomorfološke podzemeljske, geomorfološke površinske, geološke, hidrološke, botanične, zoološke, drevesne, oblikovane, krajinske naravne vrednote oz. minerale in fosile. Ker je narava močno prepleten sistem, ima mnogo pojavov različne vrste lastnosti in jih zato opredelimo z več zvrstmi:

- **GEOLOŠKE NARAVNE VREDNOTE, FOSILI IN MINERALI**
- **GEOMORFOLOŠKE POVRŠINSKE IN PODZEMELJSKE NARAVNE VREDNOTE**
- **HIDROLOŠKE NARAVNE VREDNOTE**
- **ZOOLOŠKE NARAVNE VREDNOTE**
- **BOTANIČNE NARAVNE VREDNOTE**
- **EKOSISTEMSKES NARAVNE VREDNOTE**
- **DREVESNE NARAVNE VREDNOTE**
- **OBLIKOVANE NARAVNE VREDNOTE**
- **KRAJINSKA VREDNOTA**

Skrb za naravne vrednote

Človek s svojim načinom življenja neizbežno posega v naravo. Naravne vrednote pa, kot najvrednejše dele narave, ohranjamo z različnimi ukrepi varstva. Za varstvo vseh naravnih vrednot so v Pravilniku o določitvi in varstvu naravnih vrednot določene varstvene in razvojne usmeritve. Upoštevanje teh pri poseganju v naravo zagotavlja ohranjanje lastnosti, zaradi katerih je del narave določen za naravno vrednoto. Nekateri deli narave potrebujejo neposredno in aktivno varstvo. Ukrepov varstva je več in jih glede na pomen naravne vrednote izvajata država ali lokalna skupnost. Na osnovi naravovarstvene vrednosti in praviloma tudi ogroženosti lahko naravne vrednote zavarujemo. **Zavarovanje** je eden od ukrepov varstva, s katerim naravnim vrednotam dodelimo status naravnega spomenika, naravnega rezervata ali strogega naravnega rezervata. Tako usmeritve, s katerimi usmerjamo ravnanje na naravni vrednoti, postanejo režimi, s katerimi določimo pravila ravnanja na zavarovanem območju. Kadar se lastnik naravne vrednote s pogodbo zaveže, da bo skrbel zanjo, govorimo o **pogodbenem varstvu**. Če pa se sklene pogodba o varstvu naravne vrednote z nekom, ki ni lastnik naravne vrednote, se tovrstna oblika varstva imenuje **skrbništvo**. Vsi do sedaj naštet ukrepi so preventivne narave, saj so naravnani tako, da preprečujejo poškodovanje ali uničenje naravne vrednote. Kadar pa se vendarle zgodi, da pride do poškodovanja ali uničenja naravne vrednote, lahko uporabimo ukrep,

imenovan **obnovitev**, s katerim ji povrnemo lastnosti, zaradi katerih je bila razglašena za naravno vrednoto. Zavedati pa se moramo, da se vseh vrednot ne da obnoviti, nekatere so po poškodovanju trajno uničene. Če želimo obvarovati del narave, ki izkazuje lastnosti, zaradi katerih bi lahko postal naravna vrednota, in mu grozi uničenje, lahko uporabimo ukrep začasno zavarovanje. Z aktom za **začasno zavarovanje** del narave tako za največ dve leti obvarujemo pred posegom, ki bi bil lahko uničujoč.

Označevanje naravnih vrednot

Naravovarstveniki varujemo najbolj vredne dele narave, mnoge od njih pa na ustrezen način tudi predstavljamo obiskovalcem tako, da jih označimo in predstavimo pomembne lastnosti naravne vrednote in njen pomen. Na takšen način želimo krepiti zavedanje o vrednosti našega okolja. Z usmerjanjem obiskovalcev in opozarjanjem na ravnanje na oz. z naravnimi vrednotami pa pripomoremo tudi k ohranjanju le teh. Naravne vrednote so **označene s pentljo, ki je simbol varstva narave**. Sestavljena je iz šestih zank, nanizanih v krogu. Tri zanke simbolizirajo neživi del narave – vodo, zemljo in zrak; preostale tri pa živo naravo – rastline, živali in človeka.

**ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE**

Še mnogo je lepot pri nas, ki niso kategorizirane kot NV, a si zaslužijo obisk.

Matkov škaf pod Mrzlo goro v Matkovem kotu pod Kamniško – Savinjskimi Alpami (foto: 5.6.2021; Marko Milešič Šerdoner)

7 Viri in literatura

- [1] <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/naravne-vrednote-5>
- [2] <https://www.gov.si teme/naravne-vrednote/>
- [3] <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1600>
- [4] <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED2354>
- [5] https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Narava/Naravne-vrednote/nar_vred_stev.pdf
- [6] https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Narava/Naravne-vrednote/NaravneVrednote_cistopis.pdf
- [7] https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Narava/Naravne-vrednote/NaravneVrednoteJame_cistopis.pdf
- [8] Atlas okolja (ARSO):
http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso
- [9] Naravovarstveni atlas (Zavod Republike Slovenije za varstvo narave):
<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=NV@ZRSVNJ>
- [10] <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/varovana-obmocja-narave-1>
- [11] <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/varovana-obmocja-narave-5>
- [12] https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/fotografije/tematske/Zavarovana_obmocja/7e6930234e/parki.jpg
- [13] <https://www.gov.si/teme/naravni-parki-naravni-rezervati-in-naravni-spomeniki/>
- [14] <https://www.naravniparkislovenije.si/slo/zanimivosti/geoparki>
- [15] <https://zrsvn-varstvonarave.si/kaj-varujemo/naravne-vrednote/>
- [16] https://zrsvn-varstvonarave.si/wp-content/uploads/2019/09/merila_4003.pdf